

Motion till riksdagen 2005/06:Sf372

av **Kenneth Lantz m.fl. (kd)**

Underhållsskyldigas situation

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om underhållsstödssystemet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ny modell för umgängesavdrag.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att återbetalningsskyldigheten skall baseras på en mer aktuell inkomst.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att anståndsförfarandet upphör och att det i stället införs ett förbehållsbelopp och möjlighet till jämkning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om överföring av fordran till kronofogdemyndigheten.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en analys av de olika underhållsstödssystemen i de nordiska länderna.

Underhållsstödets utformning

Underhållsstödet infördes den 1 februari 1997 och ersatte då bidragsförskottet. Underhållsstöd lämnas med 1 173 kronor per barn och månad¹ till särlevande föräldrars barn, t.o.m. den månad då barnet fyller arton år. Underhållsstödet är inte ett bidrag i vanlig ordning utan är tänkt som ett tillfälligt stöd. Staten tar över en förälders ansvar efter en separation när paret inte kommer överens om den gemensamma försörjningen av barnen. Stödet utbetalas av

¹ Underhållsstödet höjs till 1 273 kronor per barn och månad fr.o.m. den 1 februari 2006.

Fel! Okänt namn på

staten till boföräldern och sedan skall beloppet återbetalas av den bidragsskyldige.

Kristdemokraterna anser att underhållsstödet bör utformas så att det tydligt framgår att det i första hand är föräldrarna som har det ekonomiska ansvaret för sina barn. Föräldrarna har det fulla ansvaret för sina barn. Även efter en separation behöver barnet se bägge föräldrarna som viktiga personer i sitt liv. Det är angeläget att separerande föräldrar får hjälp att sätta barnets bästa i första rummet. Det gäller att lära sig samarbeta på ett nytt sätt, att även efter separationen se den andra föräldern som en viktig person i barnets liv och att medverka till umgänge. Många separerande föräldrar söker hjälp och stöd hos familjerådgivare. En förändrad ekonomisk situation kan också skapa behov av samtal och rådgivning och det offentliga har all anledning att stödja en utveckling som gör rådgivning tillgänglig för alla.

Vi menar vidare att det är fel att stöd utbetalas till vårdnadshavaren oberoende av hur stora inkomster han eller hon har. Det riskerar att undergräva legitimiteten i systemet. Om den underhållsskyldige inte är återbetalningskyldig för hela underhållet anser vi att en inkomstprövning av den mottagande föräldern bör göras innan statligt stöd utbetalas. Det offentliga uppgift är först och främst att se till barnet, men båda föräldrarnas ekonomiska situation och möjligheter att försörja sina barn måste beaktas.

Konsekvensen av nuvarande system för underhållsskyldiga

Nuvarande underhållsstödssystem utgår, enligt vår uppfattning, inte från barnens behov av att ha nära kontakt med båda föräldrarna. Många bidragsskyldiga lever under mycket besvärliga ekonomiska förhållanden. I dag har drygt 60 000 bidragsskyldiga skulder som drivs in av kronofogdemyndigheten. Det är en tredjedel av det totala antalet bidragsskyldiga som uppgår till 145 400². Av de förstnämnda saknar en fjärdedel betalningsförmåga. Den stora majoriteten av dem är pappor.

Det finns knappt 11 800 bidragsskyldiga föräldrar som får bostadsbidrag och återbetalar underhållsstöd. Det är en av de grupper som har det allra sämst ekonomiskt med stora skulder och låga inkomster. Endast en tredjedel har en inkomst över 150 000 kronor. Detta kan jämföras med övriga typer av hushåll där mer än hälften har en sådan inkomst. Bland dem som har en inkomst på 117 000–200 000 kronor har tre fjärdedelar skuld för bostadsbidrag och/eller underhållsstöd. Storleken på skulderna är i genomsnitt cirka 40 000 kronor.

När inkomsten för den underhållsskyldige ökar skall skulderna betalas tillbaka och han/hon får leva på det så kallade förbehållsbeloppet. Då räcker pengarna till underhållet, men det finns inga marginaler alls. Det finns många exempel där bidragsskyldiga får en disponibel inkomst som ligger under nor-

² År 2004. Försäkringskassan.

men för försörjningsstöd, även om föräldern har en medelgod inkomst av heltidsarbete. Risken för detta ökar med antalet barn.

Återbetalningsbeloppet bestäms från den senast taxerade inkomsten. För den som fått väsentligt minskade inkomster kan det således innebära stora svårigheter att klara återbetalningsbeloppet. Den nuvarande arbetsmarknads-politiska situationen med hög arbetslöshet gör att detta problem förvärras.

Kristdemokraterna har i flera riksdagsmotioner krävt regelförändringar när det gäller återbetalningen av underhållsstödet. Flera utredningar och under-sökningar³ har pekat på det bristfälliga regelverket kring underhållsstödssy-stemet och underhållsskyldigas svåra ekonomiska situation. Trots detta har regeringen inte förrän i år⁴ föreslagit vissa förändringar. Fortfarande behövs dock ytterligare förbättringar av underhållssystemet.

Underlätta umgänge med barnen

Den svåra ekonomiska situation som många underhållsskyldiga föräldrar befinner sig i har lett till att man i vissa fall ser sig tvingad att avstå från att umgås med sina barn. Utöver återbetalningsbeloppet försöker de allra flesta bidragsskyldiga föräldrar även ta ett direkt ansvar för sina barn. Även om den bidragsskyldige har barnen hos sig varje helg från fredag till söndag får han/hon betala lika mycket i underhåll som om han inte alls skulle ha haft barnen. Underhållsstödssystemet får inte begränsa eller försvåra umgänget med barnen. Därför har Kristdemokraterna länge förespråkat att hämtande- och lämnandedagen skall räknas som ett helt dygn vid umgängesrättsavdrag. Regeringen har nu äntligen gått oss till mötes på denna punkt. Däremot skulle vi vilja ha en annan modell för själva umgängesavdraget. Umgängesavdraget skulle t.ex. kunna uppgå till 1/20 av det månatliga underhållsstödet medan avdraget för boföräldern även fortsättningsvis görs med 1/40 av underhålls-stödet. På så sätt undviker man den konflikt föräldrarna emellan som ett ökat avdrag för boföräldern skulle kunna medföra.

Återbetalningsskyldighet baserat på aktuell inkomst

Kristdemokraterna menar att återbetalningsskyldigheten bör baseras på en mer aktuell inkomst än i dag. Flera remissinstanser stöder denna utgångs-punkt och Underhållsstödsutredningen har föreslagit att denna möjlighet bör analyseras vidare. Kristdemokraterna förespråkar att återbetalningsbeloppet skall kunna jämkas så att den bidragsskyldige alltid skall ha medel för sin egen försörjning och bostad innan han eller hon blir återbetalningsskyldig. Återbetalningsbeloppet skall beräknas efter utsökningsbalkens regler och den bidragsskyldige får tillgodoräknas ett förbehållsbelopp. Anstånds-förfarandet

³ "Ett reformerat underhållsstöd" SOU 2003:42.

⁴ "Skilda världar" juni 2004. Rapport från RFV.

⁴ "Ett reformerat underhållsstöd" 2004/05:116.

Fel! Okänt namn på

upphör därmed. Enligt propositionen Ett reformerat underhållsstöd 2004/05:116 stöder Försäkringskassaförbundet en sådan modell.

Ärende till kronofogdemyndigheten

Tidigare övergick inte en fordran med tvingande regler till kronofogdemyndigheten utan sändes efter bedömning av tjänsteman över av Försäkringskassan. Där skedde först en utredning som innebar att man bl.a. fastställde att betalningsförmåga fanns. Enligt nuvarande regler överförs fordran till kronofogdemyndigheten fem månader efter utebliven återbetalning. Detta är förvisso en avsevärd förbättring jämfört med tidigare regler som innebar att fordran överfördes redan efter två månader. Men det räcker inte. Många föräldrar som separerar hamnar i en krissituation och mister dessutom en stor del av kontakten med sina barn. Att på ett så tidigt stadium också hamna hos kronofogdemyndigheten med allt vad det innebär av betalningsanmärkning, svårigheter att få lån osv., medför att systemet även i detta avseende slår undan benen för många. Om Försäkringskassan hade mer tid till förfogande skulle den, genom kontakt och information, kunna förhindra att så många ärenden går till indrivning. Kristdemokraterna förordar att tidpunkten för när en fordran skall överlämnas till kronofogdemyndigheten fastställs till tolv månader samtidigt som en beloppsgräns införs om förslagsvis 1/7 prisbasbelopp. På så sätt överförs inte fordran till kronofogdemyndigheten förrän den är minst tolv månader gammal eller uppgår till minst 1/7 prisbasbelopp.

Ärenden med utlandsanknytning

I propositionen beskrivs den ökade rörligheten över gränserna som innebär att det i dag inte är ovanligt med bidragsskyldiga samt boföräldrar som bor i ett annat land än Sverige. Särskilt vanligt är det i gränstrakterna mot Danmark, Norge och Finland. Kristdemokraterna anser att det vore viktigt med en analys av hur underhållsstödssystemet i de nordiska länderna på ett bättre sätt kunde ta i beaktande när t.ex. två föräldrar med hemmavarande barn bor i olika länder. I dag kan de olika systemen få märkliga konsekvenser för antingen den ena eller den andra föräldern. Ett sådant exempel är en fader som bor i Sverige och som har tre barn. Det ena barnet bor tillsammans med fadern och de två andra bor med modern som flyttat till Danmark. Fadern betalar 1 173 kronor per barn och månad i underhållsbidrag. Modern betalar ca 555 kronor per barn och månad i underhållsbidrag. När fadern umgås med de två barnen från Danmark utgår, enligt den danska modellen, inte umgängesavdrag. Flera andra skillnader i systemen finns. På grund av de olika systemen uppstår det således stora ekonomiska skillnader för de tre barnen.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 5 oktober 2005

Kenneth Lantz (kd)

Inger Davidson (kd)

Ulrik Lindgren (kd)

Sven Brus (kd)

Gunilla Tjernberg (kd)

Olle Sandahl (kd)

Chatrine Pålsson (kd)

Rosita Runegrund (kd)

Torsten Lindström (kd)

Dan Kihlström (kd)